

מדד הפחד בישראל (VIXTA)

בחינת הקשר בין שערי המניות, מדד הפחד ותנודתיות שערי המניות

רפי אלדור, שמואל האוזר ויואב ליבל*

ת ק צ י ר

התנודתיות הגלומה בשערי האופציות על מדד המניות כונתה בשוקי ההון המערביים "מדד הפחד", בעיקר בשל העובדה שהתנודתיות של שערי המניות עולה באופן משמעותי בתקופות של משברים כלכליים. התנודתיות הזו היא ביטוי למידת אי הוודאות שמייחסים משקיעים לשערי המניות בשוק. בהתאם לכך, במחקרים שנעשו בארה"ב נמצא שמדד הפחד הוא לעיתים איתות מובהק לגבי שערי המניות העתידיים בשוק המניות האמריקאי. בעבודה זו אנו מחשבים לראשונה את מדד הפחד הישראלי (VIXTA) ובוחנים את הקשר בין מדד זה לבין התנהגות שערי המניות ומידת התנודתיות שלהן בפועל.

* פרופסור רפי אלדור הוא מהמרכז הבינתחומי בהרצליה. פרופסור שמואל האוזר הוא דיקן הפקולטה למנהל עסקים בקריה האקדמית אונו. מר יואב ליבל הוא מנכ"ל חברת חברת אי-אונליין קפיטל בע"מ.

מדד הפחד בישראל (VIXTA)

בחינת הקשר בין שערי המניות, מדד הפחד ותנודתיות שערי המניות

1. הקדמה

התנודתיות (volatility) הגלומה בשערי האופציות על נכס בסיס כלשהו מצביעה על אי הודאות הצפויה (הסיכון הצפוי בהשקעה 99 במחירי נכס הבסיס. דד המניות כונתה על ידי Whaley (2000) מדד "הפחד" לנוכח העובדה שהתנודתיות של שערי המניות עולה באופן משמעותי בתקופות של משברים כלכליים. המשבר בשנת 2008 בשוקי ההון השונים בעולם, והתנודתיות הגדולה בשערי המניות בשוקי ההון הללו, גרמו לעניין הולך וגדל במדדי הפחד. מדדים כאלה יש בארה"ב, באירופה ולאחרונה גם בישראל¹. התנודתיות הזו היא ביטוי למידת ה"עצבנות" בשוק. תנודתיות גבוהה בשערי המניות מרמזת על אי וודאות ופחד של המשקיעים מפני חדשות כלכליות לא טובות. היא בדרך כלל תוצאה של חשש אמיתי בשוק מפני האטה כלכלית. במחקרים שנעשו בארה"ב נמצא שמדד הפחד הוא לעיתים איתות מובהק לגבי רמת שערי המניות העתידיים בשוק המניות האמריקאי. בהתאם לכך, כשמדד הפחד עולה, שערי המניות יורדים בטווח הקצר, בדרך כלל, במקביל לעלייה בתנודתיותן.

בעבודה זו אנו בוחנים לראשונה את מדד הפחד הישראלי (VIXTA), ואת הקשר בין מדד זה לבין התנהגות שערי המניות ומידת התנודתיות שלהן בפועל. המוטיבציה העיקרית של עבודה זו נובעת מהחשיבות שיש לחיזוי תנודתיות בשווקים הפיננסיים. הרציונל הכלכלי מבוסס על הקשר בין אי הודאות הצפויה ביחס למידת רווחיותן של החברות לבין שערי המניות. גידול (קיטון) במידת אי-הודאות, שבאה לידי ביטוי בגידול (קיטון) בתנודתיות שערי המניות של החברות הללו, תגדיל (תקטין) את פרמיית הסיכון שמשקיעים במניות הללו ידרשו, ותגרום לירידה (עלייה) בשערי המניות.

¹ מתפרסם על ידי המכון למחקר יישומי של הקריה האקדמית אונו ומבוסס על החישובים של חברת אי-אונליין קפיטל ישראל.

בשנים האחרונות פורסמו מחקרים רבים שעסקו בסוגייה בארה"ב ובמדינות אחרות (ראה סקירה של Poon & Granger (2003) אודות 93 מחקרים שעסקו בתחום זה). חיזוי התנודתיות משמש גם לתמחור האופציות וניהול סיכונים. הספרות בתחום מדדי הפחד עוסקת, בין השאר, ביכולת לחזות את התנודתיות הצפויה של שערי המניות, היכולת לחזות את רמת שערי המניות, בזליגת הפחד בין מדינות שונות ובשאלה מי גורם למי (CAUSLITY). בעבודה זו נבחן את ארבעת האספקטים הללו מנקודת ראות ישראלית.

בשנת 1993 השיקה בורסת האופציות בשיקגו (CBOE) את מדד התנודתיות VIX (מדד הפחד). בפועל, המדד הפך להיות בנצ'מרק לתנודתיות שוק המניות (Liuren, 2006). החישוב המקורי של ה- VIX התבסס על נתוני האופציות של מדד S&P100 וחישוב נתוני סטיות התקן הגלומות בהתאם למודל בלק ושולס של האופציות הקרובות לכסף של המדד לחודש הקרוב ולמועד המימוש הבא.

בספטמבר 2003 שינתה בורסת האופציות בשיקגו את דרך החישוב של המדד ושינתה את נכס הבסיס להיות S&P 500. דרך החישוב החדשה מתבצעת על כל מחירי המימוש של האופציות.² ה- VIX בגירסתו החדשה מעריך את התנודתיות הצפויה ל-30 יום קלנדריים (במונחים שנתיים) של התשואה הצפויה. הבורסה בשיקגו מפרסמת את המדד הישן (לצד החדש) תחת הסימול VXO . Liuren (2006) מצא בבדיקה של תצפיות יומיות לאורך 15 שנה של שתי הגרסאות של המדד שהמדד החדש גבוה ביותר משני אחוזים מהמדד הקודם והתנועה של שניהם מתואמת.

שתי הדרכים העיקריות למדידת תנודתיות הן: (1) סטיות תקן המבוססות על נתונים היסטוריים של שערי המניות – סטיית תקן או באמצעות מודלים של GARCH; ו- (2) סטיות תקן גלומות על בסיס מחירי האופציות במסחר בבורסה. (Poon & Granger (2003) מצאו שב-94% מהמחקרים, סטיות התקן גלומות היו יעילות יותר בחיזוי התנודתיות העתידית של שערי המניות. לעומת זאת, בהשוואה של מאמרים שעסקו בסטיות תקן גלומות, ככלי חיזוי לתנודתיות הצפויה של שערי

² ראה נספח א'.

המניות, לבין מודלים המבוססים על נתונים היסטוריים, נמצא ש- 76% מהמאמרים מצאו כי סטיות תקן גלומות מנבאות טוב יותר את התנודתיות הצפויה בפועל.

Giot(2005) בדק נתונים של ה- *VIX* ושל ה- *VXN* על בסיס נתונים מאוגוסט 1994 ועד ינואר 2003. בתקופה זו היו שלוש תקופות משנה המאפיינות שוק שורי, בעל תנודתיות נמוכה, לאחר מכן שוק שורי בעל תנודתיות גבוהה, ולבסוף, שוק דובי בעל תנודתיות גבוהה. הוא חילק את רמות מדדי הפחד לעשרים חלקים על מנת לאתר רמות גבוהות ונמוכות של מדדי הפחד במטרה לקבל איתותי קניה ומכירה לנכס הבסיס. מסקנתו היתה כי רק רמות גבוהות במיוחד של *VIX* מהווים איתות קניה.

Manzini & Cipollini (2007) איששו את טענתם של האחרונים בבדיקה על נתוני ה- *VIX* ונתוני תשואות של מדד ה- S&P 500 לאורך 16 שנים. הם מצאו שמודל המבוסס על אסטרטגיית קניה והחזקה לתקופה וזאת בהתאם לאיתות של ה- *VIX*, אכן יכול לחזות את כיוון השוק. אולם הממצא מוגבל לרמות גבוהות של ה- *VIX* וביתר דיוק לקפיצות חדות (SPIKES) של ה- *VIX*. הממצא מקבל תמיכה אמפירית גם בעבודתם של Simon & Wiggins (2001), שבדקו לאורך 10 שנים (1989 - 1999) נתונים המתייחסים לשוק הנגזרים על מדד S&P500 והתשואות על החוזים לאופק השקעה של 10, 20 ו-30 יום ומצאו כי למדד הפחד, יש יכולת חיזוי מובהקת. בתקופות של פחד קיצוני בשוק המניות, למדד הפחד יש יכולת חיזוי חזקה יותר מאשר בתקופות שמדד הפחד נמוך.

בישראל, אלברג, יוסף ושליט (2008) שביצעו אמידה של חיזוי התנודתיות של מדדי מעו"ף 25 ות"א, על סמך נתונים מ- 1992 ועד 2005, באמצעות שימוש במודלים מסוג GARCH, מצאו כי החיזוי הטוב יותר למדדי המניות מתקבל עבור המודל מטיפוס EGARCH עם התפלגות סטודנט-*t* אסימטרית.

בעבודה זו אנחנו בוחנים לראשונה את קשרי הגומלין בין מדד הפחד הישראלי (VIXTA) לבין שערי המניות ומידת התנודתיות שלהם. בין השאר, אנחנו בוחנים את יכולת החיזוי של ה-VIXTA לתנודתיות בפועל ולשערי המניות העתידיים.

2. שיטה ונתונים

2.1 נתונים

הנתונים כוללים שערים יומיים של מדד מניות ת"א-25, ומדד VIXTA המתפרסם על ידי הקריה האקדמית אונו ומחושב על ידי חברת אי-אונליין קפיטל בישראל. בארה"ב, הנתונים כוללים את שערי מדד המניות S&P500 ומדד ה-VIX המתפרסם על ידי בורסת ה-CBOE. על בסיס שערי מדד המניות הללו אנו מחשבים גם את סטיית התקן ההיסטורית על בסיס מודל GARCH. תקופת הבדיקה היא מתחילת שנת 2000, כחודשיים לאחר תחילת המסחר האלקטרוני בשיטת הרצף בבורסה בתל-אביב, ועד לסוף חודש ספטמבר 2008. שיטת המסחר בארץ לא מאפשרת חישוב מדד הפחד הישראלי בשיטה שבה ה-CBOE מחשב את ה-VIX לפני שנת 2000. לוח 1 להלן מתאר את הנתונים שהשתמשנו בהם לצורך העבודה.

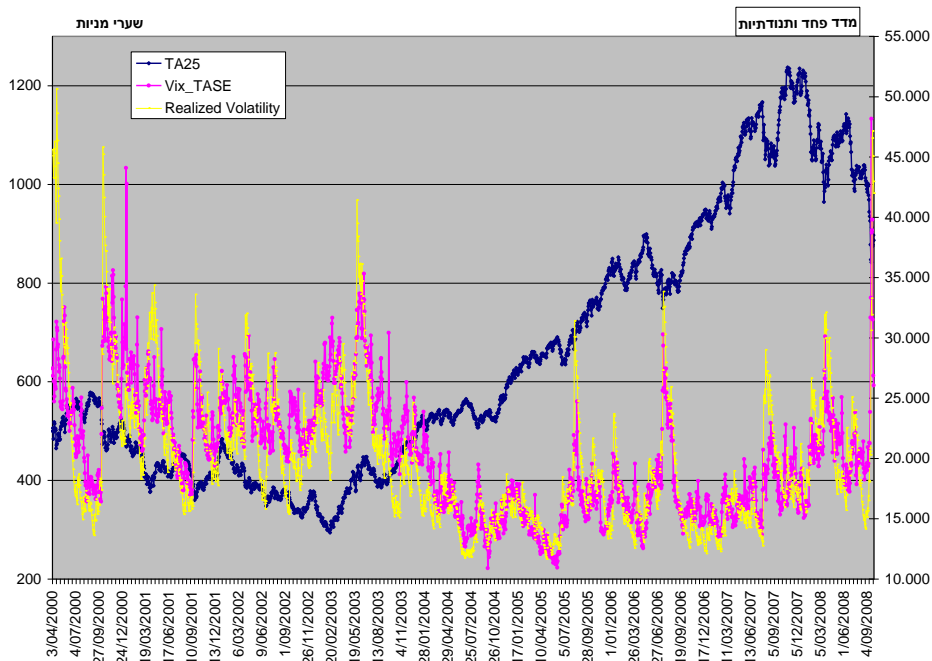
לוח 1: תיאור נתונים

הממוצע היומי של שיעורי התשואה מחושב על בסיס מדד המניות בישראל, מדד ת"א-25, ובארה"ב מדד S&P500. הממוצע של סטיית התקן היומית מחושבת על בסיס סטיית תקן יומית המחושב באמצעות מודל GARCH³. הממוצע היומי של מדד הפחד בארה"ב הוא של ה-VIX בבורסה ה-CBOE ובישראל ה-VIXTA של מדד ת"א-25 המחושב על ידי חברת Aonline. תקופת המדגם היא 1/2000-12/2008.

ארה"ב			ישראל			
מדד הפחד	סטיית תקן	מניות	מדד הפחד	סטיית תקן	מניות	
19.7501	16.54	-0.0001	20.30	19.87	0.0003	ממוצע
18.9000	14.98	0.0004	19.90	18.31	0.0002	חציון
45.0800	42.82	0.0557	48.17	50.64	0.0810	מקסימום
9.8900	7.63	-0.0600	10.90	11.65	-0.0831	מינימום
6.8403	6.59	0.0112	4.97	5.86	0.0130	סטיית תקן

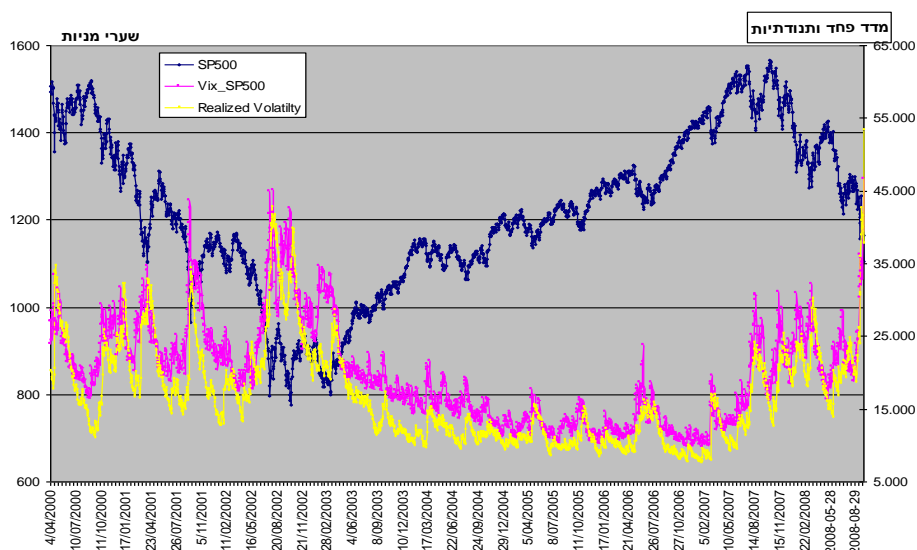
ציור 1 ו-2 להלן מציגים את התנהגות שערי המניות, מדד הפחד ותנודתיות שערי המניות בישראל ובארצות הברית בהתאמה. ציור 2 מציג את אותם הנתונים בארה"ב. הממצא הבולט ביותר הוא הקשר הברור וההפוך בין מידת התנודתיות לבין שערי המניות בשני שוקי ההון. נראה להלן שמדד ה-VIXTA מושפע מהשינויים במדד ה-VIX האמריקאי.

ציור 1: שערי המניות ומדד הפחד בישראל

³ לפי מודל TGARCH(1,1)

ציור 2: שערי המניות ומדד הפחד בארה"ב

2.2 שיטה

בחינה סטטיסטית של קשרי הגומלין בין שערי המניות לבין מדד ה-VIX הישראלי ותנודתיות שערי המניות נעשית באמצעות מודל VEC (Vector Error Correction) רב-משתנים שמאפשר לבחון את קיומו של קשר סיבתי בין מדד הפחד ותנודתיות שערי המניות בפועל לבין התנהגות שערי המניות, ואת יכולת החיזוי שלהם, גם מבלי להגדיר במדויק את המודל הכלכלי.

את קשרי הגומלין בין המשתנים הכלכליים לבין שערי המניות אנו אומדים באמצעות מודל ה-VEC כדלהלן:

$$Y_t = a_0 + \sum_{j=1}^T b_j S_{t-j} + \sum_{j=1}^T c_j VIX_{t-j} + \sum_{j=1}^T d_j \sigma_{t-j} + \sum_{j=1}^k h_j \text{coint}_{r,t} + \eta_t \quad (1)$$

כאשר $\text{coint}_{r,t}$ הוא גורם קו-אינטגרציה הדרוש למקרה שקומבינציה לינארית בין הסדרות העתיות במדגם איננה סטציונרית, Y מייצג את המשתנה התלוי: S (שיעורי התשואה על מדד מניות ת"א-25), VIX או σ (השינוי בתנודתיות ההיסטורית על בסיס מודל GARCH). כל המשתנים מייצגים את הפרשים מרמת המחירים (1st difference). מידת הסטציונריות של כל

משתנה נבחנה באמצעות מבחן ה-Unit-Root של דיקי-פולר וקו-אינטגרציה נבחנת באמצעות המבחן של גויהאנסון. מספר משתני קו-אינטגרציה (k) תלוי בתוצאות מבחן גויהאנסון ($k=1,2,\dots,T-1$). בכל המקרים מצאנו ששערי המדד אינם סטציונריים, וששיעורי התשואה הם סטציונריים, ולפיכך השתמשנו באחרונים לצורך הבדיקה.

המבחנים הללו מאפשרים לבדוק את מידת ההשפעה של המשתנים השונים על שערי המניות (מבחני causality). אם b_j, c_j, d_j שונים באופן מובהק מאפס עבור j כל שהוא, ניתן יהיה להסיק שהמשתנה המסביר הוא בעל השפעה מובהקת על המשתנה המוסבר. על פי משוואה (1) אנו משתמשים במשתנים בפיגור של עד 5 ימים. התוצאות אינן שונות במהותן עבור תקופות ארוכות יותר והן פחות מובהקות עבור תקופות קצרות יותר.

בעקבות (Cipollini & Manzini (2007), אנו בוחנים את השאלה האם יש משמעות לגודל שיעורי השינוי של שערי המניות, התנודתיות או ה-VIX. בחינת השאלה זו נעשית באמצעות מודל ה-VEC כדלהלן:

$$\Delta Y_t = a_0 + \sum_{j=1}^T b_j \Delta S_{t-j} + \sum_{j=1}^T c_j \Delta VIXTA_{t-j} + \sum_{j=1}^T d_j \Delta \sigma_{t-j} + \sum_{j=1}^k h_j \text{coint}_{r,t} + \eta_t \quad (2)$$

בניגוד למשוואה (1), הסימן Δ בכל המשתנים מייצג הפרשים מסדר שני (2nd difference).

3. תוצאות

3.1 קשרי הגומלין בין שערי מדד המניות, VIXTA וסטיית התקן ההיסטורית בישראל

התוצאות העיקריות מוצגות בלוח 2. כאשר אנחנו משתמשים בשיעורי התשואה, אנו מוצאים שיכולת החיזוי של שערי המניות באמצעות ה-VIX או התנודתיות בפועל מוגבלת. לעומת זאת, הממצאים מעידים על יכולת החיזוי של התנהגות שערי המניות לתנודתיות הצפויה או לשינויים

ב- VIX. מצאנו שירידה בשערי המניות קשורה באופן מובהק במידת התנודתיות שלהן. הממצאים הללו עקביים עם אלה של Simon & Wiggins (2001) ושל Manzini & Cipollini (2007).

לעומת זאת, כאשר אנחנו משתמשים בשינוי של שיעורי התשואה על המדד השונים, אנחנו מוצאים תוצאות מובהקות יותר. ה- R^2 הוא בין פי-4 לבין פי-6 מזה שקיבלנו כאשר השתמשנו בשיעורי התשואה. התוצאות הללו לגבי השינוי בשיעורי התשואה מצביעים על קשר סיבתי מובהק בין שערי המניות לתנודתיות העתידית ולמדד ה- VIX וגם להיפך (השפעה דו-כיוונית מובהקת במבחן של גרינגר – Granger Causality). הממצאים הללו עקביים עם אלה של Simon & Wiggins (2001) ושל Manzini & Cipollini (2007).

המשמעות של התוצאות הללו היא שכאשר מדד הפחד עולה בשיעורים הולכים וגדלים, שערי המניות צפויים לרדת. באותה מידה, אנחנו מוצאים שכאשר מדד הפחד עולה, בטווח הקצר שערי המניות צפויים לעלות גם כן. הממצא האחרון אינו סותר בהכרח את הממצאים של Giot (2005) ואחרים לפיהם כאשר מדד הפחד עולה, שערי המניות נמוכים יחסית והאסטרטגיה הראויה השקעה היא דווקא רכישה של המניות, בהתחשב בעובדה שהממצאים שלנו הם מסתמכים על ה- 5 הימים הקרובים לשינוי ושל האחרים הם לטווח ארוך יותר.

ממצא נוסף חשוב שקיבלנו הוא שיש השפעה מובהקת דו-כיוונית גם ביחס לקשר בין מדד הפחד לבין התנודתיות בפועל הנמדדת על ידי סטיית התקן של שיעור התשואה (באמצעות מודל GARCH). אנחנו מוצאים שלמדד ה- VIX יש קשר סיבתי מובהק עם התנודתיות הצפויה של שערי המניות. התוצאות הללו חזקות במיוחד על רקע הממצאים לגבי השינוי בשיעורי התשואה של מדד המניות ומדדי התנודתיות שאמדנו לפי משוואה (2).

לוח 2: קשרי הגומלין בין שערי המניות, VIXTA והתנודתיות בפועל

קשרי הגומלין בין המשתנים השונים נמדדים באמצעות מודל VEC :

$$\Delta Y_t = a_0 + \sum_{j=1}^T b_j S_{t-j} + \sum_{j=1}^T c_j VIXTA_{t-j} + \sum_{j=1}^T d_j \sigma_{t-j} + \sum_{j=1}^k h_j \text{co int}_{r,t} + \eta_t$$

$$\Delta Y_t = a_0 + \sum_{j=1}^T b_j \Delta S_{t-j} + \sum_{j=1}^T c_j \Delta VIXTA_{t-j} + \sum_{j=1}^T d_j \Delta \sigma_{t-j} + \sum_{j=1}^k h_j \text{co int}_{r,t} + \eta_t$$

כאשר co int_t הוא גורם קו-אינטגרציה הדרוש למקרה שקומבינציה לינארית בין הסדרות העתיות במדגם איננה סטציונרית, Y מייצג את המשתנה התלוי: S (מדד מניות ת"א-25), VIX או σ (תנודתיות היסטורית על בסיס מודל התשואה מייצגים את שיעור השינוי של שערי המניות (1st difference). שיעור השינוי של שיעורי התשואה, מסומן כ- Δ , מייצגים גודל השינוי בשיעור התשואה (2nd difference). " " מציין שהמקדם מובהק (p-value < 10%).

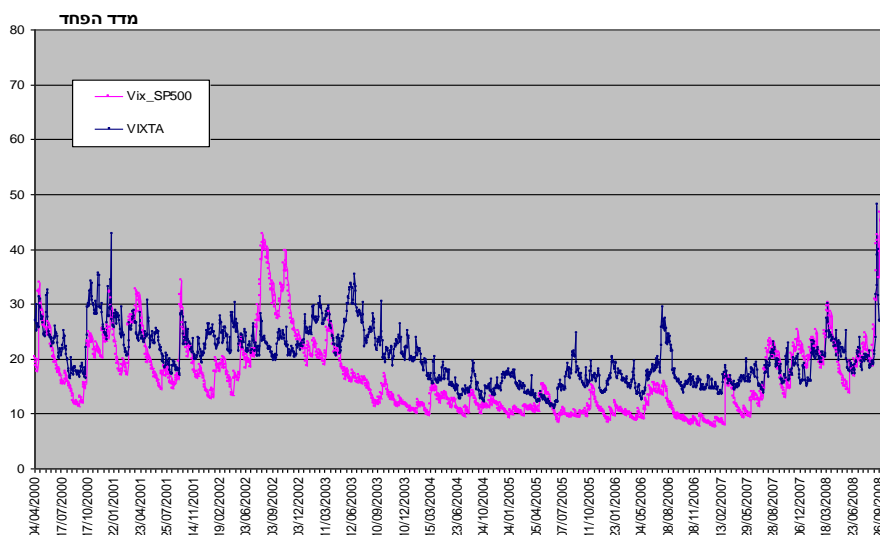
מקדם	משתנה תלוי – שיעורי תשואה			משתנה תלוי – השינוי בשיעור התשואה		
	שערי מניות	VIXTA	תנודתיות	שערי מניות	VIXTA	תנודתיות
a_0	-0.000562	-0.027842	-0.066981	0.000124	-0.008302	0.009568
b_1	0.032849	*-13.20586	*-6.243156	*-0.713318	*-27.97355	*6.990709
b_2	0.001966	*1.251321	0.122396	*-0.544790	*-22.48449	8.736105
b_3	-0.020272	0.845067	*-9.809447	*-0.407150	*-17.16190	0.437300
b_4	-0.007784	1.725377	*-6.148887	*-0.258568	*-10.09048	*-3.530771
b_5	-0.023669	-5.822969	*-4.775646	*-0.124186	*-10.38767	*-4.367539
c_1	0.000196	*-0.227371	*0.132693	*-0.005354	0.041161	*-0.584774
c_2	-0.000236	*0.055554	*0.157415	*-0.004747	*0.122524	*-0.323677
c_3	-0.000115	-0.001213	0.038092	*-0.003906	*0.134534	*-0.205710
c_4	-0.000347	-0.016717	0.003752	*-0.003148	*0.131522	*-0.134677
c_5	0.000112	*-0.084550	0.009918	*-0.001588	*0.046071	*-0.059706
d_1	-0.000100	*0.044363	*-0.073736	*0.002964	*-0.489967	*-0.552710
d_2	*0.000720	*-0.066082	-0.004770	*0.003331	*-0.429010	*-0.470845
d_3	-0.000563	*-0.058673	0.026123	*0.002742	*-0.356136	*-0.355339
d_4	-0.000739	*0.039242	0.004687	*0.001960	*-0.178208	*-0.257997
d_5	-0.000215	*-0.047738	0.034337	*0.000851	*-0.081804	*-0.119251
R^2	0.011076	0.099225	0.113663	0.426716	0.603530	0.502755

3.1 קשרי הגומלין בין ה-VIXTA הישראלי לבין שערי המניות וה-VIX בארה"ב

בציור 2 לעיל הצגנו את התנהגות מדד הפחד הישראלי בהשוואה למדד הפחד האמריקאי. עיון בציור 2 מעיד על קיומו של מתאם גבוה בין שני מדדי הפחד. כמו כן, נראה שבתקופות של חשש ממשבר כלכלי, 2002-2003 ו-2007-2008, מדד הפחד האמריקאי גבוה מזה של מדד הפחד

הישראלי. בתקופות של צמיחה כלכלית, התמונה הפוכה. מדד הפחד האמריקאי נמוך מזה של ה-
 VIXTA הישראלי. עובדה זו באה לידי ביטוי בסטיית תקן גבוהה של ה- VIX האמריקאי (6.59)
 בהשוואה לזו של ה- VIXTA הישראלי (5.86).

ציור 3: מדד הפחד הישראלי מול מדד הפחד בארה"ב

על רקע הממצאים הללו, אנו בוחנים באיזו מידה מדד הפחד בישראל מושפע ממדד הפחד בארצות הברית ומשינויים בשערי המניות בארצות הברית. לוח 3 מציג את הממצאים. עקב הבעייתיות של סופי שבוע בארה"ב ובישראל - בימי שישי אין מסחר בישראל ובימי ראשון אין מסחר בישראל, אמדנו את המודלים על בסיס הימים שני עד חמישי בלבד.⁴

התוצאה העיקרית היא שהשינויים ב- VIXTA מושפעים מהשינויים ב- VIX האמריקאי ומשערי המניות בארה"ב, במיוחד בשני ימי המסחר האחרונים בארה"ב. לעומת זאת, כשבחנו את ההשפעה של גודל השינוי של המדדים השונים (גודל השינוי של שיעורי התשואה—2nd difference). מצאנו גם השפעה מובהקת גם בכיוון ההפוך. הרציונל הכלכלי לממצאים הללו קשור, בין השאר,

⁴ התוצאות על בסיס הנתונים של כל ימות השבוע נמצאו פחות מובהקות.

לכך ששינויים גדולים ובלתי צפויים גורמים למתאם גבוה יותר בין ההתרחשויות בשוקי ההון השונים.⁵

לוח 3: קשרי הגומלין בין ה- VIXTA הישראלי לבין שערי המניות ה- VIX בארה"ב

קשרי הגומלין בין המשתנים השונים נמדדים באמצעות מודל VEC :

$$VIXTA_t = a_0 + \sum_{j=1}^T b_j S_{t-j} + \sum_{j=1}^T c_j VIXTA_{t-j} + \sum_{j=1}^T d_j VIX_{t-j} + \sum_{j=1}^k h_j co\,int_{r,t} + \eta_t$$

$$\Delta VIXTA_t = a_0 + \sum_{j=1}^T b_j \Delta S_{t-j} + \sum_{j=1}^T c_j \Delta VIXTA_{t-j} + \sum_{j=1}^T d_j \Delta VIX_{t-j} + \sum_{j=1}^k h_j co\,int_{r,t} + \eta_t$$

כאשר $co\,int_t$ הוא גורם קו-אינטגרציה הדרוש למקרה שקומבינציה לינארית בין הסדרות העתיות במדגם איננה טריווירית, S מייצג את מדד המניות של ה- **SP500**, ו- VIX מייצג את מדד הפחד בארה"ב. $VIXTA$ מחושב על ידי חברת אי-אונליין קפיטל ישראל בשיטה דומה לשיטה של CBOE. שיעורי התשואה מייצגים את שיעור השינוי של שערי המניות (1st difference). השינוי של שיעורי התשואה, מסומן כ- Δ , מייצגים גודל השינוי בשיעור התשואה (2nd difference). " " מציינ שהמקדם מובהק (p-value < 10%).

משתנה תלוי – שיעורי התשואה	משתנה תלוי – השינוי של שיעורי התשואה	מקדם
$VIXTA$	$\Delta VIXTA$	
0.001278	-0.002763	a_0
0.375188	*-30.10036	b_1
*-10.45493	*-32.23390	b_2
* 13.61615	-10.17533	b_3
-0.549864	-4.047508	b_4
*-9.425394	*-8.232212	b_5
*-0.195532	*-0.227372	c_1
0.031292	*-0.113848	c_2
-0.012334	-0.047978	c_3
*-0.139092	*-0.095409	c_4
*-0.068777	*-0.056475	c_5
* 0.152552	*-0.884762	d_1
*-0.082291	*-0.767424	d_2
* 0.103078	*-0.468526	d_3
0.028742	*-0.266879	d_4
-0.064191	*-0.173724	d_5
0.115396	0.573432	R^2

⁵ ראה לדוגמא, Simon & Wiggins (2001) ושל Manzini & Cipollini (2007).

4. סיכום

התנודתיות הגלומה בשערי האופציות על מדד המניות כונתה בשוקי ההון המערביים "מדד הפחד", בעיקר בשל העובדה שהתנודתיות של שערי המניות עולה באופן משמעותי בתקופות של משברים כלכליים. התנודתיות הזו היא ביטוי למידת אי הוודאות שמייחסים משקיעים לשערי המניות בשוק. בהתאם לכך, במחקרים שנעשו בארה"ב נמצא שמדד הפחד הוא לעיתים איתות מובהק לגבי שערי המניות העתידיים בשוק המניות האמריקאי.

בעבודה זו אנו מחשבים לראשונה את מדד הפחד הישראלי (*VIXTA*) ובוחנים את הקשר בין מדד זה לבין התנהגות שערי המניות ומידת התנודתיות שלהן בפועל. המוטיבציה העיקרית של עבודה זו נובעת מהחשיבות שיש לחיזוי תנודתיות בשווקים הפיננסיים והשפעה של זו על שערי המניות.

הממצא הראשון הוא שיש קשר סיבתי מובהק בין ה- *VIXTA* לבין שערי המניות בישראל. הממצא השני הוא שכאשר מדד הפחד עולה בשיעורים הולכים וגדלים, שערי המניות צפויים לרדת. הממצא השלישי הוא שה- *VIXTA* הישראלי מושפע באופן מובהק משינויים בשערי המניות וב- *VIX* האמריקאי.

ביבליוגרפיה

דימה אלברג, רמי יוסף, חיים שליט, 2008, "אמידה וחיזוי תנודתיות מדדי מניות ת"א 25 ות"א 100
"רבעון לבנקאות, 164 :77-93.

Cipollini, A. P. & Manzini, A. 2007. Can the VIX Signal Market's Direction? An Asymmetric Dynamic Strategy: SSRN.

Giot, P. 2005. On the relationships between implied volatility indices and stock index returns. Journal of Portfolio Management, 31(3): 92-100.

Liuren, C. P. a. W. 2006. A Tale of Two Indices. Journal of Derivatives :13-29.

Poon, S. & Granger, C. 2003. Forecasting Volatility in Financial Markets: A Review. Journal of Economic Literature, 41(2): 478-539.

Simon, D. & Wiggins, R. 2001. S & P futures returns and contrary sentiment indicators. Journal of Futures Markets, 21(5): 447-462.

Whaley, R. E. 2000. The Investor Fear Gauge. Journal of Portfolio Management, 26 (3): 12-17.

נספח א' - מדד ה- VIXTA

להלן נוסחא כללית לחישוב מדד ה-VIX :

$$\sigma^2 = \frac{2}{T} \sum_i \frac{\Delta K_i}{K_i^2} e^{RT} Q(K_i) - \frac{1}{T} \left[\frac{F}{K_0} - 1 \right]^2$$

משתנה	הסבר
σ	$VIX = \sigma \times 100$
T	חישוב הזמן לפקיעה
F	מדד המופק ממחירי האופציות
K_i	האופציה הראשונה מחוץ לכסף. $K_i > F$ ל-CALL ו- $K_i < F$ ל-PUT. המשתנה K_i מהווה את מחיר המימוש הנקוב. לדוגמא, מדד מעו"ף 1001, אופציה call1010, $K_i = 1010$
ΔK_i	$\Delta K_i = \frac{K_{i+1} - K_{i-1}}{2}$ חצי המרחק בין האופציות. לאופציה הנמוכה ביותר ולאופציה הגבוהה ביותר (שלהם לא ניתן לחשב הפרש לפי נוסחא זו) ההפרש זהה להפרש בין האופציה הגבוהה לזו שאחריה.
K_0	האופציה הראשונה (מחיר המחיר הנקוב) מתחת למדד המופק F
R	ריבית עד למימוש האופציה מתוקנת לפי התקופה
E	קבוע מתמטי שערכו 2.718
$Q(K_i)$	ממוצע קניה-מכירה עבור כל אופציה.

- חישוב המדד מתבצע באמצעות האופציות של החודש הזה והאופציות של החודש הבא.
- כאשר נותרים מספר ימים קטן לפקיעה חישוב המדד מתבצע באמצעות האופציות של החודש השני (הבא) והאופציות של החודש השלישי במספר (הבא אחריו).

כיצד מחשבים את F ?

- יש להציג את האופציות של התקופה הקרובה והתקופה הבאה אחריה
 - יש לחשב את ההפרש של השערים בין ה-PUT לבין ה-CALL.
 - נמצא את ה-PUT וה-CALL אשר ביניהם ההפרש הקטן ביותר ובאמצעותם נחשב את F
 - יש לחשב את F_1 לתקופה הקרובה ואת לתקופה אחריה F_2 .
 - מחיר מימוש נקוב = strike price
- להלן הנוסחא:

$$F = \text{Strike_Price} + e^{RT} \times (\text{Call_Price} - \text{Put_Price})$$